

Domingo A. i Gómez M. V. (2014). La Práctica Reflexiva. Bases, modelos e instrumentos. Madrid. Narcea. 151 pp.

El contingut d'aquest llibre està format per set temes que van concretant el concepte de la pràctica reflexiva des de la pròpia experiència, per aquest motiu al final de cada tema hi ha una proposta de pràctica reflexiva per desenvolupar.

En el primer capítol "El professional del S.XXI", es desenvolupen els conceptes que defineixen la pràctica reflexiva i el que envolta les competències del professional del S.XXI. La paraula reflexionar és pensar i analitzar quelcom per aconseguir unes conclusions i la paraula pràctica és, fer, passar a l'acció. Per tant a través de la lectura del llibre descobrim el vincle entre els dos conceptes per aplicar-ho a les aules a través dels professionals de l'educació.

Presenta una anàlisi de les competències i com han de ser assumides pels professionals docents, entenent que aquestes han d'ajudar al docent a saber-se situar en els contextos socials actuals.

Autors com Braslavsky, Perrenoud i Zabalza defineixen "la competència" que ens a derivar a una intersecció entre l'actitud, el coneixement i les habilitats.

Per desenvolupar la informació pràctica, el docent ha de "saber" i "saber fer", plantejant aquests dos ítems com a competències importants pel professional del S.XXI.

En el segon capítol "L'aprenentatge experiencial i reflexiu", es ressalta que en tot aprenentatge és necessària una pràctica que es recull des de l'experiència, però aquesta necessita d'una reflexió per tal d'aconseguir un bon desenvolupament professional, com afirma Barnett, la reflexió pot fer-te arribar a la creació i la transformació.

En un dels punts destaca la relació entre la dimensió emocional i la capacitat d'aprendre i com aquesta es pot desenvolupar d'una u altra manera segons les circumstàncies personals.

L'apartat tercer "De la reflexió natural a la reflexió sistemàtica" s'insisteix en la relació i la necessitat d'establir vincles entre la teoria i la pràctica generant que aquesta sigui reflexiva, no d'una forma espontània, sinó amb la necessitat de "desenvolupar uns hàbits reflexius com la curiositat i la disciplina mental" (p.53).

Ens recorda com John Dewey introdueix l'experimentació i la científicitat a la pedagogia dins d'una percepció dinàmica de la persona, entenent l'educació com una contínua reestructuració constant de l'experiència, aspirant a unificar pensament i acció (p.56).

Schön (1987), Killion y Todem (1991) diferencien tres tipus de reflexió: reflexió sobre, en i per a la pràctica; a partir d'aquesta aportació altres autors com Mezirow (1998) identifica set nivells de reflexió; Wiliam (2001) estableix tres estadis per definir el que és reflexiu, etc.

Anem descobrint a través de les aportacions d'aquests autors la diversitat del concepte de reflexió i pràctica reflexiva que ens fa arribar a la necessitat que aquesta pràctica s'hagi de desenvolupar de forma compartida y grupal que a la vegada generarà aportacions a través de la interacció i el contrast

"La competència reflexiva" està desenvolupada en el capítol quart que exposa tota la comprensió del concepte i com aquesta genera implicacions en: les teories implícites, el coneixement disciplinar, el pensament pràctic, el professional, el pensament inclusiu, les emocions i valors, la interacció amb el saber teòric, el desenvolupament professional i la presa de decisions i transformació de la realitat (esquema p.77), a través d'aquestes implicacions les autores mostren com aquesta competència activa la resta d'elements.

El docent pot adquirir aquesta competència com a intersecció de la professió, i les competències professionals i docent, amb l'objectiu de "generar un docent crític i reflexiu que aprofiti el valor formatiu de la seva pràctica professional i social contextualitzada" (p.84).

El capítol cinquè "La pràctica reflexiva una metodologia formativa", exposa els tres eixos fonamentals del docent que acumula una experiència professional dins d'un escenari concret (entorn professional) i que cal que hi sumi la reflexió. Per tal que es consideri vàlid aquest concepte calen uns requisits: (p.94-95) entendre la formació com un canvi a partir del propi docent en formació, recolzar el procés formatiu dels participants tenint en conte el constructivisme i aconseguir la millora a través de les experiències, orientar la pràctica reflexiva cap a l'acció educativa, comprendre que l'eix fonamental d'aquesta metodologia procedeix de la teoria socio-constructivista, facilitar l'accés als continguts teòrics, a partir de les necessitats que planteja la pràctica i l'observació i reconèixer els elements personals no cognitius que interactuen en l'acció educativa.

Les autores plantegen els següents beneficis d'aquesta pràctica: (p.96) promou l'aprenentatge profund, propicia un aprenentatge crític-reflexiu, permet treballar a l'aula de forma deliberada i intencionada, el docent pot respondre amb flexibilitat i espontaneïtat, es genera coneixement metacognitiu, es trenca la privacitat del treball de l'aula, la formació es pot nodrir de la mateixa experiència, pot promoure a professionals i a estudiants i el docent passa a ser investigador en el context real.

També aporten dos riscos a tenir en consideració com és la implicació imprescindible del docent en qui recau tota la responsabilitat i la necessitat de persones expertes que liderin la pràctica reflexiva y els seus processos d'acompanyament en l'aplicació.

El capítol sisè "Models per aprendre de la pràctica reflexiva" exposen els models de Dewey, Kolb, Korthagen, destacant el model d'ATOM que pretén "aïllar els elements que configuren l'acció del docent en el seu escenari professional" (p.108) per diseccionar i analitzar la pràctica.

Altres models com R5 (Domingo, 2013) sistematitza la pràctica a partir de cinc fases que van des de la reflexió individual a la grupal, i del mateix autor aporta la R4 que aquest determina quatre fases per una reflexió individual.

En el darrer capítol "Instruments per a la pràctica reflexiva" les autores ens aporten deu instruments per experimentar la pràctica reflexiva de forma rigorosa i generats a partir dels resultats de l'extens procés d'investigació-acció en contextos formatius múltiples a Europa i Amèrica.

Aquests instruments són útils en el procés de formació inicial i també al llarg de la vida.

Una extensa bibliografia acompanya la publicació.

M. Concepció Torres Sabaté. Departament de Pedagogia. Universitat Rovira i Virgili.